

GENDER CONSTRUCTION THROUGH FAIRY TALES - FEMALE CHARACTERISTICS

Natasha Sarafova

University “Goce Delcev” – Shtip, Republic of North Macedonia, natasa.sarafova@ugd.edu.mk

Abstract: Fairy tales are designed to accomplish different social functions in multiple contexts. The participants in the research in this field agree that often stories of childhood, or stories, play a privileged role in constructing children's representations of themselves. As part of the deepest and most enduring children's impressions, the stories are intended to influence the embedded cultural norms and values designed to reinforce social expectations. Their retelling by parents emphasizes children's commitment to these values, especially among young girls. It stems from the fact that most of the stories involve female characters. The purpose of the research is to attempt to elaborate on exactly these qualities of female characters and their different identities.

Keywords: fairy tales, gender, femininity, construction, heroine

КОНСТРУИРАЊЕ НА РОДОТ ПРЕКУ БАЈКИТЕ – ЖЕНСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ

Наташа Сараfoва

Универзитет “Гоце Делчев” – Штип, Република Северна Македонија, natasa.sarafova@ugd.edu.mk

Апстракт : Приказните се создадени за да се остварат различните општествени функции во повеќекратен контекст. Носечките учесници во истражувањата во ова поле се согласуваат дека често пати раскажувањата од детството, односно приказните, играат привилегирана улога во конструирањето на детските претстави за самите себе.

Како дел од најдлабоките и нај трајните детски впечатоци, приказните имаат намера да влијаат преку вметнатите културни норми и вредности кои се дизајнирани за зајакнување на општествените очекувања. Нивното прераскажување од страна на родителите ја нагласува обврската на децата кон тие вредности, особено кај младите девојки. Тоа произлегува од фактот дека најголем дел од приказните вклучуваат женски карактери. Цел на истражувањето е обидот да се обработат токму тие квалитети на женските карактери и нивните различни идентитети.

Клучни зборови : бајки, род, женскост, конструкција, хероина

1. ВОВЕД

Бајките од минатото и денес доживуваат многу промени, читајќи ги бајките на браќата Грим прво што може да се забележи е дека дел од нив не завршуваат со среќен крај, ова е и разбирливо бидејќи животот не секогаш завршува среќно. Од денешна перспектива не се сложуваме со конструкцијата на родовите улоги во нив, жената во тоа време живеела во поинакви услови, често зависна од мажот, додека денес истите тие бајки доживуваат модерни модификации посебно во новите верзии на Дизни (Hammell,2014). Многу од принцезите на Дизни често прикажуваат идеални женски квалитети и карактеристични однесувања машките и женските ликови се прикажани поинаку во филмовите на Дизни, што укажува на различни идеи за полот, социјалното однесување и нормите. Еден интересен аспект на приказните е улогата која ја играат русокосите во конструкцијата на идеален женски лик од бајка. Конструирајќи ја убавината која потсетува на Бритни, Варнер забележува дека „Русокососта, како карактеристика на убавината, прикажана во бајката е еден од најпотентните/најмоќните и најрекурентните/најповторливите симболи во рамки на жанрот” (1994,стр.25). Заспаната убавица со „фамозно долга златна коса“ на пример, е традиционален симбол на доблест и современ симбол на убавината (стр. 204).

Понатаму, со убавината се поврзува и „правичноста”, посочувајќи на способноста на косата да маѓепсува и да предизвикува копнежи. Правичноста на жената од бајките „значеше се она што беше чисто, добро и невино, без никакви примеси” (стр. 364). На овој начин, русокососта долг период се поврзувала со невиноста, девственоста, копнењето и добрината, но „најголем дел од асоцијациите се со убавината (стр. 367). Ако „хероината на бајката ја достигне својата добрина, и нејзината плодност се симболизирани со нејзината коса”(стр. 378), тогаш косата на Снежана е „црна”, но бајката ни кажува нам дека Снежана е „стопати поправедна” во однос на Кралицата, но на нејзината конструкција недостасува есенцијален елемент на праведноста – русата боја на косата. Варнер укажува дека „помеѓу хероините во бајките само Снежана е црнка, бидејќи нејзината приказна се отвора со желбата на нејзината мајка, кога ќе го боцне

прстето, гледајќи надвор во снегот” (стр. 365). Желбата на мајката е „детето да е бело како снег, црвено како крв и со коса црна како оваа рамка” ја заменува традицијата – мајчинството ја трампа убавината во патријархалноста. Сепак, страдањето обилува кај хероината во бајката: Врзани со срцето, со фрлена клетва од 100 годишен сон, или фрлени во смрт – како транс добиен од отровното јаболко, хероината страда под наездата на мајкиниот страв и одмаздата (Рове, 1979, стр.241).

Убавите девојки и нивните мајки играат значајни улоги во рамки на бајките, а притоа нудејќи модели за формирање на идентитети. Но, што е тоа што бараат бајките од овие млади девојки како противуслуга на соодветната акција и што ги учат тие младите девојки според условите на појавување и на однесување, вреди да се истражи. Па така, фокусот на влијанието на приказните на формирањето на идентитетите кај младите девојки е тројно насочен :

1. како бајките придонесуваат во конструкцијата на женскиот пол,
2. како бајките го тренираат покорувањето кон патријархалните вредности, и
3. како бајките го тренираат стравот од сексуалноста.

Додека „функцијата на бајките е да ги одржува традиционалните конструкции на полот и на разликите” (Зипес,2000,стр.20), аспектот е даден кон трите најциркулирани, традиционално актуелни, приказни: Снежана, Пепелашка и Заспаната убавица. Тие ќе бидат цел на анализата како овие икони од приказните функционираат како „културни форми” кои ги вклучуваат „соништата, желбите, и потребите на младите девојки“ (Мекларен,1995,стр. 77).

2. КОНСТРУКЦИЈА НА ПОЛОТ НА ЖЕНАТА

Децата кои се изложени на бајки можат да имаат голема корист од нив. Бајките се важен дел од развојот на детето, особено во однос на нивната свест и морален развој (VisikoKnox-Johnson,2016). Бајките претставуваат приспивни приказни на колективната свест, фактот што најголем дел од приказните вклучуваат поврзаност со архетипски „феминистички” елементи, упатува на можноста дека тие го даваат погледот на реалноста кој е вкоренет во детерминизмот на родовите улогите (Кохалбеншлаг,1998,стр.3). Гаунтлет, (2002) тврди дека не постои „поединечен, искрен психолошки процес преку кој родовите идентитети се формираат, наместо тоа, постои комплексна интеракција на мисли, процени, преговори, емоции, и реакции” (стр.18) кон кои индивидуите мора да одговорат во нивното креирање. Еден од првите одговори кон родовиот идентитет форсиран над младата девојка е нејзината врска со бајките и со принцезите во рамки на приказните. Вредноста, жртвата и зависноста на овие хероини од бајките ја индицира нивната способност и ги прави атрактивни пред појавата на неоодоливиот „принц Шарм“. Моралот на овие бајки – да се биде добра девојка – обезбедува бескрајна среќа. Пепелашка, Снежана и Заспаната убавица ги научија овие лекции многу, добро чекајќи нивните животи да започнат со брак. (Ботингхајмер, 1986, Сејферт, 1986). Како таква, феминизираноста на бајката претпоставува, во прв ред, две улоги – покорена жена и почитувана жена. И во двете улоги, жената „постои за другите, како жртва за негување наместо за иницирање на однесување” (Кохалбеншлаг,1988,стр.12). Пред „очекуваните” пристигнувања на другите, „кој ќе дадат значење на нејзиниот живот и ќе го исполнат”(стр. 12), хероините чекаат во „себе – спасоносна тишина” (Ботингхајмер, 1986,стр.122). Преку овој процес кој претставува „идеализирана перфектна женска форма“ (Стоун, 1985,стр.139) со класични квалитети – убавина, трпение, емотивност, шарм, одмореност, продуктивност и плоден потенцијал. Додека феминистите тврдат дека овие родови улоги се „тесни и штетни“ за младите девојки (Стоун,1986,стр.229). Жените соочени со традиционалните родови конструкции не се ограничуваат со овие маски на добра девојка/лоша девојка, но мора да бидат свесни за нив и за нивното изведување. Иако ја дефинира јасно секоја бајка жената преку перформативните родови норми (Батлер, 1999, Седвик, 1990) современите мајки и ќерки се еманципирани да донесуваат одлуки кои ги рефлектираат нивните соништа и желби преку дестабилизирање на дадените родови идентитети (Батлер,1999) и преку предизвикувачките постојни поимања на добрата девојка во рамки на културата (Зипес, 2000). Детските книги во кои јасно се отсликува стереотипноста на родот испраќаат сублиминални пораки до децата за тоа што е прифатливо а што норма, тие мора да бидат изложени на разноврсна литература бидејќи оваа изложеност е корисна за нив и нивното социјално прилагодување во општеството .

3. ПОКОРНОСТ КОН ПАТРИЈАРХАЛНИТЕ ВРЕДНОСТИ

Суштински елемент на патријархалното угнетување е „како мажите гледаат на жените, додека моќта е во нивни раце жената претставува само предмет. Жените како предмети треба да бидат покорни на мажите и никогаш да не се ослободат од овие стеги, ова значи дека нивното зајакнување е спротивно на угнетувањето, затоа што на жените им дава слобода да прават како што сакаат, а не да прават како што им било речено (Tyson, 2015).

Доблеста е секаде наградена, а лошата навика е секогаш казнета (Зипес го цитира Пералт, 1983,стр.16) живеејќи како сираче, напуштена или живеејќи прогонета, Снежана, Пепелашка, и Заспаната убавица, научени преку нивната конструкција на родот, мора да партиципираат во патријархалната култура бидејќи нивните „среќи зависат од конформизмот/согласноста со (патријархалните) правила“ (Зипес, 1983,стр.7). По сè, тие немаат право да ги предизвикаат своите улоги како идеализирани жени. И покрај тоа, постојат други женски ликови од бајките кои не спаѓаат во овој стандард (Зипес,1983); бајките овие жени ги претставуваат како зли, користејќи го нивниот третман како заплашување за оние кои планираат да застранат од патот. Овие лоши жени– мајки, маќеи и нивни ќерки – поминаа низ претрпени страшни казни поради своите престапи (Мулер,1986) кон хероините – добрите девојки.

За криминалот направен како што е „маѓесништвото и побараното убиство“ (Мулер,1986,стр.220) Кралицата во Снежана мора да игра „до смрт“ во „црвени жешки кондури“ на свадбата на Снежана. За „имитирањето и присилното ропство“ (Мулер,1986,стр.221) полусестрите на Пепелашка се ослепени од страна на гулабите кои „со клунот им ги извадија очите“. За канибализмот во Заспаната убавица, злобната мајка на Принцот „се фрлила главечки во кадата, каде веднаш беше изедена од грдите суштества“.

Изборот е јасен за читателите – покори се на патријархалните норми или страдај. Тогаш покорноста е клучот на кралството. Сите жени во овие бајки мора, на крајот, да потклекнат на патријархалните правила – како сопругата во животот или како пример во смртта – тие се принудени да го направат тоа (Рове,1979). Она што е интересно е дека сите овие приказни имаат корен во матријархалните приказни кои „поминаа sukcesивни етапи на 'патријархализација' во чии рамки „божицата стана вештерка, злобна вила или маќеа, а активната, млада принцеза е преобразена во активен херој“ (Зипес,1983,стр.7). Овие трансформации предлагаат дека жената која не успеала на „тестот на потчинетост“ е казнета – и ѝ е одземена моќта.

4. ЗА СЕКСУАЛНОСТА

Бајките се базираат на „привилегија и отстранување“, „закани и награди“ (Бачилега, 1997,стр.6). Во *Снежана, Пепелашка, и Заспаната убавица* секоја од хероините се буди во нов живот. Ова будење е некогаш буквално– како што е во *Заспаната убавица* која се буди по 100 год. сон, а кај Снежана - преносно, Снежана се враќа од преградките на смртта, а понекогаш тоа е и фигуративно – како во Пепелашка која се ослободува од макотрпната работа. Но, нивното будење е секогаш окарактеризирано со склучување брак. До тој крај, научниците вршат споредување на будењата во приказните со сексуалното будење на хероините, иницирајќи дека приказните „имплицитно се смеат на сексуалното будење и се предаваат на принцот со општествено возвишување и со материјалистичка добивка од бракот“ (Рове, 1979,стр.246). Стравувајќи дали ќе останат во нивната моментална културна улога, овие фигури од бајките се покоруваат на патријархалните стандарди на бракот, притоа предавајќи му се. Во многу инстанции, будењето на хероините е одбележано со бакнеж – единствениот сексуален акт во рамките на приказната (исклучувајќи ги работите кои се однесуваат на мајчинството, кое природно, подразбира однос вклопен во рамки на патријархалните стандарди, но тоа тие никогаш не го признаваат). Заспаната убавица е јасен пример на овој аргумент. Опколена од вознемирувачка тишина во коматозното царство на Принцот, оди кон старата кула каде Трнорушка спие. Принцот е обземен од нејзината убавина, па дури и право ја бакнува. Во тој момент, таа се разбудува, а со неа и кралот, кралицата и целата послуга во дворецот, и коњите и кучињата, и гулабите на покривот. Тогаш принцот и Трнорушка се земаат и живеат долго и среќно засекогаш. Исто така Пералтовата верзија за Заспаната убавица го дава описот на ненадминатото трпение: голем број девојки чекаа долго време за силен и бестрашен сопруг, но јас сум убедена дека никогаш досега не сум сретнала девојка која ќе може да чека сто години, ослободена од грижи, ослободена од стравови. И во двата случаи хероината е вредна само за еден бакнеж, притоа докажувајќи се како добра сопруга за во иднина. Во секој од случаите бакнежот одбележува стожерен момент во рамките на бајката, сите овие аргументи суштински зависат од претпоставките за свесноста на изборот направен од полот и / или сексуалноста од страна на субјектот и / или телата кои се земени како приоритет на родот и сексуалноста (Lesnik-Oberstein , 2016). Цитирајќи ја Марсија Либерман, Стоун (1985) ја прикажува важноста на бајките кон формирањето на женскиот сексуален идентитет:

„Милиони жени сигурно ги имаат формирано своите психосексуални одделни концепти и своите идеи за она што можат или не можат да остварат, за кој вид однесување ќе бидат наградени и за природата на самата награда, во делот од своите приказни како фаворити. Овие приказни ја направија ризницата на сонови, надежи и фантазии на генерации идни млади девојки (Марсија Либерман, 1972,стр.385).

5. ЗАКЛУЧОК

Токму ова најмногу не заинтересира во рамките на ова истражување. Начинот според кој младата девојка ја игра својата наметната родова улога, нејзиното однесување во општествените ситуации и градењето на нејзината иднина. Зипес ја дава „директната линија од Пералтовата бајка, па сè до верзијата од Волт Дизни и неговата бајка за културното општество” (1983,стр.17). Користејќи ја интерпретацијата на Вон Франц за бајката „како релативно затворен систем, кој содржи едно есенцијално психолошко значење кое е изразено во серија на симболички слики и изрази” (стр.2). Дизнифицираните приказни се разликуваат од оригиналите. Како прво, истражувањата на Гирукс за Дизни како легитимен акултуративен агент, тврди дека филмовите на Дизни се појавуваат и инспирираат со својот културен авторитет и легитимност за учење на специфични улоги, вредности и идеали, па сè до традиционалните страни на учењето како што се јавните училишта, религиозните установи и фамилиите (стр. 53).

БИБЛИОГРАФИЈА

- Bottigheimer, R.B. (2002): *Misperceived perceptions: Perrault's fairy tales and English children's literature. Children's Literature: annual of the Modern Language Association Division on Children's Literature and the Children's Literature Association.*
- Bottigheimer, R. B. (1986). *Silenced women in the Grimms' tales: The 'fit' between fairy tales and society in their historical context.* In R. B. Bottingheimer (Ed.) *Fairy tales and society: Illusion, allusion and paradigm* . Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Bordo, S. (1993). *Unbearable weight: Feminism, western culture, and the body.* Berkeley: University of California Press.
- Hammell K., (2014) „*The Grimm Fairy Tales Rewritten With Feminist Perspectives*“ Honors College Theses. Paper 130.http://digitalcommons.pace.edu/honorscollege_theses/130
- Leahy A. M., & C. Foley B., (2018) „*Diversity in Children's Literature*“*World Journal of Educational Research* Vol. 5, No. 2 www.scholink.org/ojs/index.php/wjer
- Lesnik-Oberstein K.,(2016)“*Children's Literature: Sexual Identity, Gender, and Childhood*“
<https://breac.nd.edu/articles/childrens-literature-sexual-identity-gender-and-childhood/>
- Lieberman, M. (1972). "*Some Day My Prince Will Conche*": Female Acculturation
- Rowe, K. (1979). *Feminism and Fairy Tales.* *Women's Studies* 6:237-258.
- Radner, J. (1993). *Feminist Messages: Coding in Women's Folk Culture.* Urbana: University of Illinois Press
- Stone, K. (1975). *Things Walt Disney Never Told Us.* *Journal of American Folklore* 88:49
- Tyson, L., (2015). *Critical Theory Today: A User-Friendly Guide.* 3rd ed. New York: Routledge.
- Through the Fairy Tale. *College English* 34:383-395.
- VisikoKnox-Johnson L., (2016) „*The Positive Impacts of Fairy Tales for Children*“ University of Hawai'i at Hilo HOHONU 2016 Vol. 14
- Zipes, J., (1988). *Fairy Tales and the Art of Subversion.* New York
- Zipes, J.,(1984) *Fairy Tales and the Art of Subversion: The Classical Genre for Children and the Process of Civilization.* Reprint, New York: Routledge,1991.
- Zipes, J., (2009).“*And Nobody Lived Happily Ever After: The Feminist Fairy Tale after Forty Years of Fighting for Survival.*” Relentless Progress: The Reconfiguration of Children's Literature, Fairy Tales, and Storytelling. New York: Routledge.
- Zipes, J., Paul, L., Vallone, L., Hunt, P.,and Avery. G., (2005) “*Introduction: Fairy Tales.*” *The Norton Anthology of Children's Literature.* New York: W.W. Norton and Company.
- Warner, M., (1995). *From the Beast to the Blonde: On Fairy Tales and Their Tellers.* New York: Farrar, Straus and Giroux.